

Vergaderjaar 2015–2016

34 485 XIII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2016 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2016 wijzigingen aan te brengen in:

1. de departementale begrotingsstaat van het Ministerie van Economische Zaken;
2. de begrotingsstaat inzake de agentschappen van dit ministerie;
3. de begrotingsstaat inzake het Diergezondheidsfonds.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Economische Zaken,
H.G.J. Kamp

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. Leeswijzer

Opbouw 1^e suppletoire begroting 2016

Deze 1^e suppletoire begroting geeft een geactualiseerd beeld van de begrotingsuitvoering 2016. Onderdeel B, de begrotingstoelichting, is als volgt opgebouwd:

- 1) Leeswijzer.
- 2) Overzicht belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties. De belangrijkste verplichtingenmutaties zijn toegelicht in de artikelen.
- 3) De beleidsartikelen. Voor ieder beleidsartikel is de tabel «Budgettaire gevolgen van beleid» opgenomen. Hierin zijn de begrotingsmutaties voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten weergegeven.
- 4) De niet-beleidsartikelen. In de budgettaire tabellen zijn de begrotingsmutaties voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten opgenomen.
- 5) De agentschappen. In deze 1^e suppletoire begroting zijn de aanpassingen in de agentschapsparagrafen van het Agentschap Telecom (AT), de Dienst ICT Uitvoering (DICTU), de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) opgenomen.
- 6) Het Diergezondheidsfonds (DGF).

Ondergrenzen toelichtingen

Voor het toelichten van de begrotingsmutaties zijn in deze eerste suppletoire begroting de ondergrenzen gehanteerd zoals opgenomen in de onderstaande tabel.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € mln	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € mln)	Technische mutaties (ondergrens in € mln)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

In sommige gevallen, waar politiek relevant, worden ook posten toegelicht beneden deze ondergrenzen.

Introductie nieuw beleidsartikel

In deze 1^e suppletoire begroting 2016 is een nieuw beleidsartikel opgenomen. Het betreft beleidsartikel 15 «Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen». Voor de aanpak van de aardbevingsproblematiek als gevolg van de gaswinning in de provincie Groningen is een meerjarenprogramma opgezet dat tot doel heeft te voorzien in een duurzame versterking van de leefbaarheid en het economisch perspectief in de provincie Groningen. Voor dit doel is totaal € 244,2 mln beschikbaar in de jaren 2016 tot en met 2024. Dit budget wordt begroot en verantwoord op het nieuwe beleidsartikel.

2. Overzicht belangrijkste suppletoire uitgaven- en ontvangstenmutaties

Belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2016 (Eerste suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Art. nr.	Uitgaven 2016
Vastgestelde begroting 2016		4.894.512
<i>Belangrijkste suppletoire mutaties:</i>		
Verduurzamingsopgave Groningen	14	18.500
Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)	14	20.000
Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (NCG)	15	98.900
Regeling apurement	16	- 7.300
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)	16	13.225
Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (Rom's)	19	42.000
Fund to fund	19	29.400
Innovatiekrediet	19	18.628
Seed	19	15.665
Toegepast onderzoek	19	49.624
Eindejaarsmarge 2015	41	46.639
Loon- en prijsbijstelling	41	61.644
Overige mutaties	Div.	- 1.221
Totaal		405.704
Stand na 1e suppletoire begroting 2016		5.300.216

Verduurzamingsopgave Groningen

Voor de verduurzamingsopgave in Groningen trekt EZ in de periode 2016 tot en met 2020 totaal € 40 mln uit. In 2016 gaat het om € 18,5 mln.

Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN)

De beschikbare kasmiddelen voor de rentedragende lening aan ECN worden met € 20 mln verhoogd. Het gaat om een verschuiving in de tijd van de raming. De totale hoofdsom van maximaal € 82 mln blijft ongewijzigd.

Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (NCG)

Voor de aanpak van de aardbevingsproblematiek als gevolg van de gaswinning in de provincie Groningen is een meerjarenprogramma opgezet dat tot doel heeft te voorzien in een duurzame versterking van de leefbaarheid en het economisch perspectief in de provincie Groningen. Voor dit doel wordt in totaal € 244,2 mln uit de gasbaten beschikbaar gesteld voor uitvoering van het meerjarenprogramma in de jaren 2016 tot en met 2024, waarvan € 98,9 mln in 2016. Dit geld zal in aanvulling op de € 1,2 mld uit het bestuurlijk akkoord met de NAM worden ingezet voor Groningen samenhangend met aardbevingen.

Regeling apurement

Dit betreft het aanpassen van de voeding van de interne begrotingsreserve Apurement.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

De verhoogde bijdrage aan de NVWA is nodig om het Plan van Aanpak succesvol uit te voeren en tegelijkertijd een toekomstbestendige uitvoering van het toezicht te borgen (€ 12,5 mln). Daarnaast is sprake van een bijdrage vanuit het Ministerie van Veiligheid en Justitie voor het programma «afpakken» (€ 0,6 mln).

Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (Rom's)

De verkoopopbrengst van € 32 mln in het kader van de aandelenverkoop LIOF zal in 2016 in plaats van 2015 worden gerealiseerd. Deze opbrengst zal samen met € 10 mln dividendontvangsten NOM (gerealiseerd in 2015) worden geherinvesteerd in andere Regionale ontwikkelingsmaatschappijen.

Fund to fund

De niet bestede middelen in 2015 worden toegevoegd aan de begroting 2016.

Innovatiekrediet

Er wordt een ramingsbijstelling toegepast, omdat er jaarlijks minder aan innovatiekrediet wordt verstrekt dan geraamd. De niet bestede middelen van 2015 worden toegevoegd aan de begroting 2016.

Seed

De niet bestede middelen in 2015 worden toegevoegd aan de begroting 2016.

Toegepast onderzoek

De niet bestede middelen in 2015 worden toegevoegd aan de begroting 2016.

Eindejaarsmarge 2015

Deze mutatie betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2015 van EZ.

Loon- en prijsbijstelling

Bij Voorjaarsnota 2016 is de technische loon- en prijsbijstellingstranche 2016 uitgedeeld. De loonbijstelling betreft de vergoeding voor de stijging van de contractloonontwikkeling en de stijging van de sociale lasten voor de overheidswerkgevers. De prijsbijstelling betreft de verwerking van de stijging van de diverse prijsindexen.

Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2016 (Eerste suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

	Art. nr.	Ontvangsten 2016
Vastgestelde begroting 2016		6.783.470
<i>Belangrijkste suppletoire mutaties:</i>		
Diverse ontvangsten artikel 11	11	55.100
Bijstelling aardgasbaten	14	- 3.600.000

	Art. nr.	Ontvangsten 2016
Verkoop gronden	18	7.800
Diverse ontvangsten artikel 18	18	10.500
Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (Rom's)	19	98.800
Overige mutaties	Div.	- 741
Totaal		- 3.428.541
Stand na 1e suppletoire begroting 2016		3.354.929

Diverse ontvangsten artikel 11

Vanwege de verlenging van UMTS-vergunningen wordt het ontvangstenbudget naar boven bijgesteld met € 70,9 mln. Daarnaast is rekening gehouden met een restitutie aan Veronica door EZ van € 15,8 mln ter uitvoering van een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb).

Bijstelling aardgasbaten

De aardgasbaten zijn naar beneden bijgesteld vanwege een sterke daling van de verwachte meerjarige gasprijs en een volumebeperking.

Verkoop gronden

Als gevolg van de verkoop van de gronden van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) komt in 2016 circa € 7,8 mln aan extra inkomsten binnen.

Diverse ontvangsten artikel 18

Op het onderdeel «overige ontvangsten» van beleidsartikel 18 (Natuur en regio) wordt in verband met de afrekening van opdrachten aan RVO voor 2015 in 2016 € 7,0 mln ontvangen. Tevens wordt een ontvangst van € 3,5 mln uit de verkoop van terreinen geraamd.

Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (Rom's)

Er wordt in totaal € 98,8 mln ontvangen in het kader van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (Rom's). De geschatte verkoopopbrengst van de verkoop van aandelen NOM aan de noordelijke provincies bedraagt € 46,8 mln. De verkoopopbrengst van € 32 mln in het kader van de aandelenverkoop LIOF zal in 2016 in plaats van 2015 worden gerealiseerd. Tot slot wordt naar verwachting € 20 mln dividend ontvangen van de NOM.

3. De beleidsartikelen

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 11 Goed functionerende economie en markten (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten (2)	Stand vastge- stelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supple- toire begroting (4)	Stand 1e supple- toire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	182.901	500	183.401	1.354	184.755	651	651	476	226
UITGAVEN	184.122	500	184.622	1.354	185.976	651	651	476	226

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	96%		96%		96%				
<i>Subsidies</i>	100		100		100				
Digitalisering regionale radio	100		100		100				
<i>Opdrachten</i>	7.894	500	8.394	939	9.333	585	585	410	160
Onderzoek en Opdrachten	1.458		1.458	219	1.677	- 59	- 59	1	1
PIANOo/TenderNed				1.405	1.405	644	644	409	159
Beleidsvoorbereiding en evaluaties	6.436	500	6.936	- 685	6.251				
Frequenties en Veiligheid									
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	15.524		15.524	4.211	19.735	3.662	3.438	3.438	3.438
Agentschap Telecom	9.539		9.539	4.094	13.633	3.662	3.438	3.438	3.438
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland				629	629				
DICTU	5.985		5.985	- 512	5.473				
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	156.690		156.690	- 3.862	152.828	- 3.662	- 3.438	- 3.438	- 3.438
Metrologie	13.573		13.573	- 3.862	9.711	- 3.662	- 3.438	- 3.438	- 3.438
Raad voor Accreditatie	142		142		142				
ACM	375		375		375				
CBS	142.600		142.600		142.600				
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	3.914		3.914	66	3.980	66	66	66	66
Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)	1.206		1.206	14	1.220	14	14	14	14
Internationale organisaties	2.637		2.637	52	2.689	52	52	52	52
Raad van deskundigen voor de nationale meetstandaarden	71		71		71				
ONTVANGSTEN	59.934		59.934	55.100	115.034				
Ontvangsten ACM									
High Trust	31.300		31.300		31.300				
Diverse ontvangsten	28.634		28.634	55.100	83.734				

Toelichting op de uitgaven

Bijdragen aan agentschappen

De structurele verhoging van het budget voor Agentschap Telecom met ingang van het begrotingsjaar 2016 heeft betrekking op de overdracht van het takenpakket van Verispect B.V. aan het Agentschap Telecom samenhangende met het toezicht op de Metrologie- en Waarborgwet.

Bijdragen aan ZBO's/RWT's

De structurele verlaging van het budget Metrologie hangt samen met de overdracht van de toezichtstaken Metrologie – en Waarborgwet aan het Agentschap Telecom.

Toelichting op de ontvangsten

Diverse ontvangsten

Vanwege de verlenging van UMTS-vergunningen van KPN, Vodafone en T-mobile over de periode 31 december 2016 tot en met 31 december 2020 wordt het ontvangstenbudget naar boven bijgesteld met € 70,9 mln. De ontvangsten betreffen de gehele periode en vinden vooraf plaats. Daarnaast is rekening gehouden met een restitutie aan Veronica door het Ministerie van Economische Zaken van € 15,8 mln ter uitvoering van een uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) op 8 januari 2015 inzake de FM-vergunning van Veronica voor commerciële radio.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 12 Een sterk innovatievermogen (Eerste supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting (4)	Stand 1e supplettoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	488.218		488.218	3.332	491.550	- 3.032	- 2.679	- 3.178	- 3.254
UITGAVEN	528.564		528.564	2.579	531.143	- 2.150	- 2.568	- 3.211	- 3.211
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	88%		88%		92%				
<i>Subsidies</i>									
MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT)	57.645		57.645	- 21	57.624				
Eurostars	34.022		34.022		34.022				
Lucht- en Ruimtevaart	13.098		13.098		13.098				
Overig	4.874		4.874		4.874				
	5.651		5.651	- 21	5.630				
<i>Opdrachten</i>									
Onderzoek en opdrachten	1.493		1.493	1.008	2.501	716	716		
	1.493		1.493	1.008	2.501	716	716		
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>									
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	56.727		56.727	760	57.487	398	730	237	187
Agentschap Telecom	56.444		56.444	760	57.204	398	730	237	187
	283		283		283				
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>									
TNO	134.750		134.750	1.235	135.985	- 3.325	- 3.400	- 3.400	- 3.400
	134.750		134.750	1.235	135.985	- 3.325	- 3.400	- 3.400	- 3.400
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>									
Toeslag Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI-toeslag)	277.949		277.949	- 403	277.546	61	- 614	- 48	2
	75.364	Amendement ¹	75.364	5.150	80.514	5.000			

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastge-stelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supple-toire begroting (4)	Stand 1e supple-toire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Internationaal Innoveren	23.679		23.679		23.679				
Topsectoren overig	68.613		68.613	- 6.098	62.515	- 5.246	- 921	- 355	- 305
Marin, Deltares, NLR	32.344		32.344	805	33.149	305	305	305	305
Ruimtevaart (ESA)	76.776		76.776		76.776				
Overig	1.173		1.173	- 260	913	2	2	2	2
ONTVANGSTEN	45.449		45.449	4.175	49.624	4.000			
Luchtvaartkredietre-geling	5.777		5.777		5.777				
Technische Ontwikkelingspro-jecten (TOP)	2.000		2.000		2.000				
Rijksoctrooiwet	32.512		32.512	4.000	36.512	4.000			
Eurostars	3.572		3.572		3.572				
Diverse ontvangsten	1.588		1.588	175	1.763				

¹ Het beschikbaar stellen van middelen conform het amendement Fieldlabs/Smart Industry (TK, 34 300 XIII, nr. 86) wordt vormgegeven via een nieuwe regeling. Tot het moment dat vormgeving van deze regeling duidelijk is, blijft het budget voor dit amendement ad € 5 mln gereserveerd op het budget van de TKI-toeslag.

Toelichting op de uitgaven

Toeslag Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI-toeslag)

De uitvoeringskosten 2016 en 2017 (ad. € 5 mln per jaar) voor de (fiscale) WBSO regeling zijn in de begroting 2016 tijdelijk ten laste van de TKI-toeslag gebracht, de definitieve dekking wordt nu vanuit het instrument Topsectoren overig geleverd.

Toelichting op de ontvangsten

Vanwege de hoger dan geraamde octrooi-ontvangsten in de afgelopen jaren is de raming van de octrooi-ontvangsten, tijdelijk, voor de jaren 2016 en 2017 verhoogd met € 4 mln.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 13 Een excellent ondernemingsklimaat (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastge-stelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supple-toire begroting (4)	Stand 1e supple-toire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	1.836.610	- 500	1.836.110	765.603	2.601.713	26.107	27.039	- 3.433	- 23.083
Waarvan garantie-verplichtingen	1.650.000		1.650.000	769.350	2.419.350	26.050	26.050	- 3.740	- 23.740
UITGAVEN	265.666	- 500	265.166	- 1.097	264.069	609	1.561	- 934	- 1.975
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	90%		90%		98%				
Garanties	67.480		67.480	- 700	66.780	- 700	- 700	- 490	- 490
BMKB	42.594		42.594		42.594				
Begrotingsreserve									
BMKB									
Groeifaciliteit	9.365		9.365	- 515	8.850	- 515	- 515	- 393	- 393

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)	11.842		11.842	- 97	11.745	- 97	- 97	- 97	- 97
Garantiefaciliteit scheepsnieuwbouwfinanciering	3.679		3.679	- 88	3.591	- 88	- 88		
Begrotingsreserve MKB Financiering									
<i>Subsidies</i>	<i>21.486</i>		<i>21.486</i>	<i>- 2.946</i>	<i>18.540</i>	<i>- 1.871</i>	<i>- 498</i>	<i>- 2.313</i>	<i>- 3.354</i>
Bevorderen ondernemerschap	10.709		10.709	- 1.676	9.033	- 1.051	- 248	- 2.313	- 3.354
Interdepartementaal Programma Biobased Economy Microkrediet	2.884		2.884	- 1.270	1.614	- 820	- 250		
Uitfinanciering subsidies	7.893		7.893		7.893				
<i>Opdrachten</i>	<i>21.456</i>	<i>- 500</i>	<i>20.956</i>	<i>- 7.261</i>	<i>13.695</i>	<i>- 4.448</i>	<i>- 2.665</i>	<i>- 663</i>	
Onderzoek & ontwikkeling ICT-beleid	1.019		1.019		1.019				
Beleidsvoorbereiding en evaluaties	18.111	- 500	17.611	- 7.141	10.470	- 2.328	- 545	1.457	2.120
Regiegroep	120		120	- 120	0	- 2.120	- 2.120	- 2.120	- 2.120
Regeldruk / ACTAL	2.206		2.206		2.206				
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	<i>12.319</i>		<i>12.319</i>	<i>751</i>	<i>13.070</i>	<i>721</i>	<i>721</i>	<i>41</i>	<i>41</i>
NBTC	8.469		8.469		8.469				
UNWTO	240		240	81	321	81	81	1	1
Bijdragen aan instituten	3.610		3.610	670	4.280	640	640	40	40
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>117.606</i>		<i>117.606</i>	<i>620</i>	<i>118.226</i>				
Kamer van Koophandel / Ondernemerspleinen	117.606		117.606	620	118.226				
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>25.319</i>		<i>25.319</i>	<i>8.439</i>	<i>33.758</i>	<i>6.907</i>	<i>4.703</i>	<i>2.491</i>	<i>1.828</i>
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	23.109		23.109	6.676	29.785	4.482	2.178	1.828	1.828
Agentschap Telecom				1.763	1.763	2.425	2.525	663	
Logius	2.210		2.210		2.210				
ONTVANGSTEN	61.952		61.952	- 343	61.609	- 323	- 810	- 1.962	- 3.276
BMKB	29.000		29.000		29.000				
Begrotingsreserve BMKB	5.000		5.000		5.000				
Groefaciliteit	8.000		8.000		8.000				
Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)	13.000		13.000		13.000				
Begrotingsreserve GO									
Borgstelling Scheepsnieuwbouw	4.000		4.000		4.000				
Joint Strike Fighter	1.843		1.843	- 343	1.500	- 323	- 810	- 1.962	- 3.276
Diverse ontvangsten	1.109		1.109		1.109				

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met € 766 mln verhoogd. Dit wordt met name veroorzaakt door de volgende mutaties:

- De niet benutte garantieruimte voor het Aanvullend Actieplan MKB-financiering in 2015 van in totaal € 913 mln wordt toegevoegd aan de begroting 2016.
- Het achtergestelde leningenfonds van het NLII gaat vanaf 2016 gebruik maken van de Groeifaciliteit. Om dit te accommoderen wordt vanuit de garantieruimte voor achtergestelde leningenfondsen uit het Aanvullend Actieplan MKB-financiering (onderdeel van de hiervoor genoemde € 913 mln) in totaal € 150 mln beschikbaar gesteld voor de Groeifaciliteit, waarvan € 30 mln in 2016 en € 120 mln in de jaren 2017, 2018 en 2019.
- Daarnaast heeft een overheveling van € 1 mln plaatsgevonden aan het Ministerie van OCW ten behoeve van het doorbraakproject ICT en Onderwijs. De resterende middelen die conform het amendement Van Veen/Vos (TK, 34 000 XIII, nr. 17) voor SBIR beschikbaar zijn gesteld (€ 2,5 mln), worden overgeheveld naar artikel 12 waar de verantwoording over de inzet van de middelen zal plaatsvinden.
- Daarnaast heeft een overheveling van € 1 mln plaatsgevonden naar beleidsartikel 18 voor de bijdrage aan het Fieldlab Region of Smart Factories in Noord Nederland en een overheveling van € 0,9 mln naar artikel 40 voor de uitvoering door Dictu voor onder andere het programmabureau regelhulpen en het programma Ondernemingsdossier.
- Ten laste van het garantiebudget voor de Scheepsnieuwbouwregeling is voor de jaren 2016 tot en met 2020 voor € 23,3 mln per jaar compensatie geboden om de verlenging van de garantieregeling Aardwarmte op artikel 14 mogelijk te maken. Deze dekking is gekozen vanwege het geringe gebruik van de Garantieregeling Scheepsnieuwbouwfaciliteit.

Toelichting op de uitgaven

ICT-beleid

De mutatie van € 7,1 mln is voor het grootste deel te verklaren uit: een begrotingsoverheveling van € 1 mln naar het Ministerie van OCW voor het doorbraakproject ICT en Onderwijs; een overheveling naar de bijdrage Agentschap Telecom voor opdrachten voor het toezicht op de eIDAS verordening (€ 0,66 mln) en op het ETD-stelsel (€ 1,1 mln) door Agentschap Telecom; een overheveling naar artikel 40 voor opdracht aan DICTU voor programma Regelhulpen en Ondernemingsdossier (samen € 0,87 mln); een overheveling naar de bijdrage RVO voor de uitvoeringskosten van RVO (€ 2,2 mln) en een overheveling van middelen aan Pianoo (beleidsartikel 11) voor programmabureau eFactureren (€ 0,65 mln) Daarnaast is nog een aantal kleinere overboekingen gedaan voor bijvoorbeeld een bijdrage aan onderzoek door TNO (€ 0,15 mln) en voor het Chemieloket (€ 0,18 mln).

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

De mutatie van € 6,7 mln heeft betrekking op de financiering van het opdrachtenpakket van RVO voor 2016 en bestaat uit de volgende onderdelen: € 2,2 mln voor de uitvoering van het ICT-beleid, € 3,6 mln voor de uitvoering van diverse opdrachten waaronder het Nederlands Investeringsagentschap (NIA), de transparantie benchmark, het

Aanvullend Actieplan MKB-financiering, de garantieregelingen BMKB, Garantie Ondernemingsfinanciering en de Groeifaciliteit en de Hannover Messe. Daarnaast is ook een bijdrage ontvangen van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu voor het uitvoeren van de Green Deal aanpak.

Toelichting op de interne begrotingsreserves

Interne begrotingsreserve BMKB

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	54.168
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	- 5.000
Stand (raming) per 31/12/2016	49.168

Interne begrotingsreserve Groeifaciliteit

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	5.000
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	5.000

Interne begrotingsreserve Garantie Ondernemersfinanciering

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	53.111
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	53.111

Interne begrotingsreserve Garantiefaciliteit Scheepsnieuwbouwfinanciering

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	10.044
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	10.044

Interne begrotingsreserve Garantie MKB-financiering

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	9.000
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	9.000

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 14 Een doelmatige en duurzame energievoorziening (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	5.442.919	- 10.000	5.432.919	13.140.940	18.573.859	13.046.118	68.417	72.317	70.617
Waarvan garantie-verplichtingen	93.050		93.050	66.600	159.650	66.600	66.600	66.600	66.600
UITGAVEN	1.830.326	- 10.000	1.820.326	65.540	1.885.866	- 27.834	3.445	10.168	2.459
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	97%		97%		96%				
<i>Subsidies</i>	<i>1.604.948</i>	<i>- 10.000</i>	<i>1.594.948</i>	<i>38.805</i>	<i>1.633.753</i>	<i>- 30.655</i>	<i>1.125</i>	<i>7.848</i>	<i>139</i>
Topsectoren Energie	55.840		55.840	28.640	84.480	20.000	31.000	40.000	45.000
Energie-innovatie (Innovatie Agenda Energie)	2.377		2.377	17.321	19.698				
Green Deal	16.354		16.354	125	16.479				
Energieakkoord	48.089		48.089	- 27.110	20.979				
MEP	278.022		278.022		278.022				
SDE/SDE + ISDE-Regeling	1.119.215		1.119.215	- 57.224	1.061.991	- 34.655	- 35.675	- 37.852	- 48.861
Compensatie	61.000	- 10.000 ¹	51.000	235	51.235	- 22.000			
Energie-intensieve bedrijven (ETS)									
CCS	8.040		8.040	- 7.800	240				
Hoge Flux Reactor	8.111		8.111	- 860	7.251				
Verduurzamingsopgave Groningen				18.500	18.500	6.000	5.800	5.700	4.000
Caribisch Nederland	7.900		7.900		7.900				
Regeling Sportaccommodaties				6.000	6.000				
Overige subsidies				978	978				
<i>Garanties</i>				<i>1.000</i>	<i>1.000</i>				
Geothermie				1.000	1.000				
<i>Opdrachten</i>	<i>25.686</i>		<i>25.686</i>	<i>- 1.128</i>	<i>24.558</i>	<i>- 3.003</i>	<i>- 3.504</i>	<i>- 3.504</i>	<i>- 3.504</i>
O&O bodembeheer	10.768		10.768	- 2.851	7.917	- 3.501	- 3.501	- 3.501	- 3.501
Joint implementa-tion	314		314	502	816	501			
Straling	20		20		20				
Pallas	12.034		12.034		12.034				
Onderzoek en opdrachten	2.550		2.550	1.221	3.771	- 3	- 3	- 3	- 3
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>41.106</i>		<i>41.106</i>	<i>3.120</i>	<i>44.226</i>	<i>2.804</i>	<i>2.804</i>	<i>2.804</i>	<i>2.804</i>
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	39.424		39.424	3.120	42.544	2.804	2.804	2.804	2.804
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	678		678		678				
KNMI	1.004		1.004		1.004				
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	<i>113.116</i>		<i>113.116</i>	<i>2.300</i>	<i>115.416</i>	<i>3.000</i>	<i>3.000</i>	<i>3.000</i>	<i>3.000</i>
Doorsluit COVA heffing	111.000		111.000		111.000				
TNO Bodembeheer	2.116		2.116	2.300	4.416	3.000	3.000	3.000	3.000
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	<i>45.470</i>		<i>45.470</i>	<i>21.443</i>	<i>66.913</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>20</i>
ECN/NRG	44.487		44.487	21.600	66.087				

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Interne begrotingsreserve risicopremie lening ECN/NRG									
Diverse instituten	983		983	- 157	826	20	20	20	20
ONTVANGSTEN	6.386.411		6.386.411	- 3.597.000	2.789.411	- 3.200.000	- 3.250.000	- 3.350.000	- 3.300.000
COVA	111.000		111.000		111.000				
SDE+	494.000		494.000		494.000				
Interne begrotingsreserve duurzame energie	77.000		77.000		77.000				
Aardgasbaten	5.700.000		5.700.000	- 3.600.000	2.100.000	- 3.200.000	- 3.250.000	- 3.350.000	- 3.300.000
Ontvangsten zoutwinning	1.761		1.761		1.761				
Diverse ontvangsten	2.650		2.650	3.000	5.650				

¹ Naar aanleiding van het amendement Van Veen C.S. (TK, 34 300 XIII, nr. 102) is het budget in 2016 verlaagd met € 10 mln.

Toelichting op de verplichtingen

- Ten behoeve van de doelstellingen duurzame energie uit het Energieakkoord (14% in 2020, 16% in 2023) zal naar de huidige inzichten in 2016 voor een bedrag van in totaal € 18 mld aan beschikkingen afgegeven gaan worden op basis van het besluit SDE (zie ook de brief aan de Tweede Kamer van 7 december 2015; TK, 31 239, nr. 208). Dit verplichtingenbedrag is wat maximaal over 20 jaar gespreid tot uitbetaling zal komen. Dit totaal betreft naast de reguliere aanwijzingsregeling SDE+ 2016 (voor een bedrag van € 8 mld) twee tenders voor Wind Op Zee (Borssele I en II en Borssele III en IV), elk voor een bedrag van maximaal € 5 mld. In de ontwerpbegroting is een bedrag opgenomen van € 5 mld, zodat het beschikbare budget dient te worden aangevuld met € 13 mld. Ook voor 2017 wordt vooralsnog uitgegaan van een reguliere openstelling van € 8 mld, alsmede een nieuwe tender Wind op Zee van € 5 mld. Omdat er voor 2017 nog geen verplichtingenbudget beschikbaar was, wordt het budget daarom opgehoogd met € 13 mld. De meerjarig voor duurzame energie geraamde middelen (inclusief de middelen die in de interne begrotingsreserve duurzame energie beschikbaar zijn) zijn toereikend om te voorzien in de financiering van de aan te gane verplichtingen.
- De Garantierегeling Aardwarmte wordt voor de komende vijf jaar opnieuw opengesteld. Het gemiddelde jaarlijkse garantieplafond bedraagt € 66,6 mln. Ten laste van het garantiebudget voor de Scheepsnieuwbouwregeling (artikel 13) is voor de jaren 2016 tot en met 2020 voor € 23,3 mln per jaar compensatie geboden om de verlenging van de garantierегeling Aardwarmte mogelijk te maken. Deze dekking is gekozen vanwege het geringe gebruik van de Garantierегeling Scheepsnieuwbouwfaciliteit.
- Op 1 januari 2014 is in het kader van het Energieakkoord de subsidieregeling compensatie indirecte emissiekosten ETS in werking getreden. Er is in 2015 een lager beroep gedaan op de regeling dan er beschikbaar was aan middelen. Het lagere beslag is ontstaan doordat minder bedrijven in aanmerking kwamen en bedrijven een lagere aanvraag indienden voor de compensatie dan van tevoren was ingeschat. De in 2015 niet-bestede middelen voor ETS-compensatie worden voor een bedrag van € 24,235 mln doorgeschoven naar 2016.

- Om de beschikbare kasgelden voor Green Deals in 2016 te kunnen benutten is het nodig het verplichtingenbudget met € 18,4 mln te verhogen.
- EZ dekt de kosten van de Verduurzamingsopgave van 10.000 te versterken woningen in Groningen van in totaal € 40 mln voor de jaren 2016 tot en met 2020 uit de eigen begroting.
- Vanwege een bijdrage van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) aan de subsidieregeling Sportaccommodaties wordt het verplichtingenbudget met € 6 mln verhoogd.

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Topsectoren Energie

- In 2012 is besloten om voor de jaren 2012 tot en met 2015 een bedrag van (maximaal) € 50 mln per jaar (op verplichtingenbasis) aan SDE-middelen in te zetten voor SDE+-projecten van de Topsectoren ter bevordering van innovatie. Noodzakelijke voorwaarde voor de inzet van deze middelen aan innovatie is, dat de betreffende innovatie moet leiden tot een doelmatiger doelbereik (toentertijd 16% in 2020). Uitgewerkt betekent dit dat de innovatie dient te zijn toegepast in productie die uiterlijk in 2020 plaatsvindt en dat de kosten van de innovatie lager zijn dan de als gevolg van de innovatie vermeden SDE+ exploitatiesubsidies. In verband met de tijd die benodigd is voor het toegepast krijgen van innovatie in daadwerkelijke productie was aangenomen dat de innovatiesubsidie uiterlijk in 2015 diende te worden toegezegd. Met het energieakkoord (EA) is de doelstelling aangepast: 14% in 2020 en 16% in 2023. Op basis daarvan is het toetsjaar van daadwerkelijke productie verschoven naar 2023 en het laatste jaar van toezegging van innovatie verschoven naar 2019. Het verplichtingenbudget is vooralsnog gehandhaafd op (maximaal) € 50 mln per jaar. De voorwaarde dat de innovatie meer op moet brengen dan kosten blijft onverkort van kracht. Tenslotte dient te worden aangetekend dat als er sprake is van kasmatige onderuitputting, de kasmiddelen via de interne begrotingsreserve beschikbaar blijven voor uitgaven in latere jaren (eventueel weer voor SDE+ subsidies bij onvoldoende beslag door innovatie). Voor het jaar 2016 wordt het kasbudget voor dit doel verhoogd met € 4 mln.
- In 2016 wordt de Tenderregeling Energie-innovatie opengesteld. De kasgevolgen van deze openstelling worden gedekt met een verhoging van het kasbudget van € 15,6 mln.
- Vanwege een versnelling van de uitfinanciering op de Tenderregeling Energie-innovatie wordt het kasbudget voor 2016 met € 9 mln verhoogd. De in 2017 en 2018 voor dit doel gereserveerde gelden worden voor deze versnelling benut.

Energie-innovatie (Innovatie Agenda Energie)

Ten behoeve van de uitfinanciering van een aantal energie-innovatieregelingen, zoals Smart Grids, Groene grondstoffen, Wind op zee, Nieuw gas, de Unieke Kansen Regeling (UKR) en de Meerjaren Afspraken Energie (MJA-E), wordt het kasbudget verhoogd met in totaal € 17,3 mln.

Energie-akkoord

Op de Demonstratieregeling Energie Innovatie (DEI) wordt naar verwachting in 2016 minder uitgegeven dan beschikbaar is. Het kasbudget wordt om deze reden neerwaarts bijgesteld.

SDE/SDE+

- Voor het vormen van budget voor de regeling Investerings Subsidie Duurzame Energie (ISDE) in 2016 wordt het kasbudget verlaagd met € 60 mln.
- Ten behoeve van de SDE+-projecten van de Topsectoren Energie wordt vanuit het SDE+-budget € 4 mln compensatie geleverd (zie aldaar).

Regeling Investerings Subsidie Duurzame Energie (ISDE)

De openstelling van de Investerings Subsidie Duurzame Energie (ISDE) vindt in 2016 plaats. Het kasbudget voor deze regeling is daarom met € 60 mln opgehoogd. Dekking heeft plaatsgevonden vanuit het budget voor de SDE+-regeling.

Compensatie Energie-intensieve bedrijven (ETS)

De niet-bestede middelen voor ETS-compensatie in 2015 worden voor een bedrag van € 24,235 mln doorgeschoven naar 2016. Daarnaast wordt het budget voor 2016 en 2017 neerwaarts bijgesteld met respectievelijk € 24 mln en € 22 mln omdat een lagere CO₂-prijs wordt voorzien dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

Carbon Capture and Storage (CCS)

Ten behoeve van het CCS-project ROAD (Rotterdam Opslag en Afvang Demonstratieproject) dat tot doel heeft om CO₂ van een kolencentrale op de Tweede Maasvlakte af te vangen en op te slaan in een leeg gasveld in de Noordzee, stond nog budget gereserveerd op de begroting. Omdat de initiatiefnemers van het project (Uniper en Engie) nog geen definitief investeringsbesluit genomen hebben, komen de voor dit project op de begroting gereserveerde middelen naar verwachting in 2016 nog niet tot betaling.

Verduurzamingsopgave

Voor de verduurzamingsopgave in Groningen trekt EZ in de periode 2016 tot en met 2020 totaal € 40 mln uit. In 2016 gaat het om € 18,5 mln.

Regeling Sportaccommodaties

Ten behoeve van de uitgaven voor de subsidieregeling Energiebesparing en duurzame energie sportaccommodaties, die in 2016 voor het eerst wordt opengesteld, wordt € 6 mln overgeheveld vanuit de VWS-begroting.

Bijdragen aan (inter)nationale organisaties

Energieonderzoek Centrum Nederland/Nuclear Research and Consultancy Group (ECN/NRG)

In oktober 2014 heeft EZ aan ECN een subsidie in de vorm van een rentedragende lening verstrekt met een hoofdsom van maximaal € 82 mln. De lening wordt in tranches verstrekt, waarvan de eerste in oktober

2014 is betaald (€ 25 mln). De tweede tranche is in juni 2015 betaald (€ 10 mln). In november 2015 zou een derde tranche van € 10 mln worden uitbetaald aan ECN. Deze tranche is echter niet in 2015 opgevraagd door ECN, zoals vermeld in de 2^e suppletoire wet 2015, aangezien de liquiditeitsbehoefte van ECN niet zodanig was dat een uitbetaling van de derde tranche gewenst was. Volgens de huidige bijgestelde planning zal van het resterende bedrag van de hoofdsom (€ 47 mln) een bedrag van € 40 mln worden opgevraagd in 2016 en de resterende € 7 mln in 2017. Dit leidt tot een verhoging ten opzichte van de beschikbare kasmiddelen met € 20 mln voor 2016.

Toelichting op de interne begrotingsreserves

Interne begrotingsreserve Geothermie

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	21.959
+ Geraamde storting	1.000
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	22.959

Interne begrotingsreserve Duurzame energie

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	1.077.786
+ Geraamde storting	460.000
- Geraamde onttrekking	- 77.000
Stand (raming) per 31/12/2016	1.460.786

Interne begrotingsreserve risicopremie lening ECN/NRG

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	6.600
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	6.600

Toelichting op de ontvangsten

Aardgasbaten

De aardgasbaten zullen in de komende jaren lager uitvallen dan eerder verwacht. Dit kent twee oorzaken: de verlaging van het productieplafond voor het Groningenveld en een prijseffect. Het kabinet heeft, zoals toegelicht in de Kamerbrief van 18 december 2015 (TK, 33 529, nr. 212), de voorlopige voorziening van de Raad van State uit haar uitspraak van 18 november 2015 in stand gelaten. Hierdoor geldt er in het gasjaar 2015–2016 voor het Groningenveld een productieplafond van 27 mld Nm³. De raming in de Miljoenennota 2016 was gebaseerd op een niveau van 33 mld Nm³ per jaar. Daarnaast is in de Miljoenennota 2016 gerekend met een TTF-gasprijs van circa € 0,20/m³. Op basis van de huidige prijsontwikkeling moet echter vanaf 2016 rekening gehouden worden met een daling van de gemiddelde gasprijs naar circa € 0,14/m³. De verlaging van de productie leidt tot € 0,85 mld minder inkomsten, de lagere gasprijs tot € 2,75 mld minder inkomsten.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 15 Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN				98.900	98.900	68.600	13.600	12.900	12.900
Waarvan garantie-verplichtingen									
UITGAVEN				98.900	98.900	68.600	13.600	12.900	12.900
Waarvan juridisch verplicht (percentage)					0%				
<i>Subsidies</i>				<i>84.000</i>	<i>84.000</i>	<i>55.000</i>			
Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen				84.000	84.000	55.000			
<i>Opdrachten</i>				<i>14.900</i>	<i>14.900</i>	<i>13.600</i>	<i>13.600</i>	<i>12.900</i>	<i>12.900</i>
Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen				14.900	14.900	13.600	13.600	12.900	12.900

Toelichting op de uitgaven

Subsidies/Opdrachten

Meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen

Voor de aanpak van de aardbevingsproblematiek als gevolg van de gaswinning in de provincie Groningen is een meerjarenprogramma opgezet dat tot doel heeft te voorzien in een duurzame versterking van de leefbaarheid en het economisch perspectief in de provincie Groningen. Voor dit doel wordt in totaal € 244,2 mln uit de gasbaten beschikbaar gesteld voor uitvoering van het meerjarenprogramma in de jaren 2016 tot en met 2024, waarvan € 98,9 mln in 2016. Dit geld zal in aanvulling op de € 1,2 mld uit het bestuurlijk akkoord met de NAM worden ingezet voor Groningen samenhangend met aardbevingen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 16 Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN				13.199	649.747	27.632	15.718	8.069	11.874
Waarvan garantie-verplichtingen	636.548		636.548	- 11.610	120.000				
UITGAVEN	544.121		544.121	5.111	549.232	20.197	10.538	8.069	11.874
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	88%		88%		88%				
<i>Subsidies</i>	<i>40.817</i>		<i>40.817</i>	<i>- 2.308</i>	<i>38.509</i>	<i>- 7.308</i>	<i>- 14.308</i>	<i>- 13.308</i>	<i>- 9.308</i>
Duurzame veehouderij	10.320		10.320		10.320				

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten (2)	Stand vastge- stelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supple- toire begroting (4)	Stand 1e supple- toire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Investeringsregeling duurzame stallen	4.458		4.458		4.458				
Regeling fijnstof- maatregelen	4.720		4.720		4.720				
Overig	1.142		1.142		1.142				
Plantaardige productie	9.063		9.063	7.006	16.069	2.006	- 4.994	- 3.994	6
Investeringsregeling Milieuvriendelijke Maatregelen (IMM)	5.100		5.100	7.000	12.100	2.000	- 5.000	- 4.000	
Marktintroductie energie innovaties (MEI)	3.689		3.689		3.689				
Overig	274		274	6	280	6	6	6	6
Visserij	6.518		6.518		6.518				
Regelingen onder het nieuwe EFMZV	5.779		5.779		5.779				
Overige (uitfinancie- ring regelingen onder EVF)	739		739		739				
Agrarisch onderne- merschap	6.535		6.535	- 2.014	4.521	- 2.014	- 2.014	- 2.014	- 2.014
Brede weersverzeke- ring	6.518		6.518		6.518				
Investeringsregeling Jonge Agrariërs	17		17		17				
Overig				- 2014	- 2.014	- 2014	- 2014	- 2014	- 2014
Kennisontwikkeling en (agrarische) innovatie	1.092		1.092		1.092				
Overig	1.092		1.092		1.092				
Apurement	7.289		7.289	- 7.300	- 11	- 7.300	- 7.300	- 7.300	- 7.300
Regeling apurement	7.289		7.289	- 7.300	- 11	- 7.300	- 7.300	- 7.300	- 7.300
Interne begrotings- reserves									
Interne begrotings- reserve landbouw									
Interne begrotings- reserve apurement									
<i>Garanties</i>	<i>21.560</i>		<i>21.560</i>	<i>- 11.045</i>	<i>10.515</i>	<i>- 10.537</i>	<i>- 8.028</i>	<i>- 1.811</i>	<i>- 2.006</i>
Bijdrage begrotings- reserve Borgstel- lingsfaciliteit	5.014		5.014	- 2006	3.008	- 2006	- 2006	- 2006	- 2006
Verliesdeclaraties Borgstellingsfacili- teit	14.039		14.039	- 9.039	5.000	- 8.531	- 6.022	195	
Garantstelling Marktintroductie Innovaties (GMI)	2.507		2.507		2.507				
<i>Opdrachten</i>	<i>121.899</i>		<i>121.899</i>	<i>- 9.846</i>	<i>112.053</i>	<i>- 14.817</i>	<i>- 13.967</i>	<i>- 9.290</i>	<i>- 8.667</i>
Duurzame veehou- derij	4.691		4.691	- 254	4.437	- 54	- 50		
Mestbeleid	9.318		9.318	- 7.820	1.498	- 7.299	- 5.141	- 824	- 201
Plantaardige productie	1.877		1.877	- 1.187	690	- 23			
Plantgezondheid	2.023		2.023		2.023				
Diergezondheid en dierenwelzijn	11.967		11.967	- 3.454	8.513	- 2.780	- 2.055	- 1.699	- 1.699
Voedselveiligheid- en kwaliteit	4.572		4.572	91	4.663	91	91	91	91
Voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouw- beleid	3.587		3.587		3.587				
Visserij	1.202		1.202	- 120	1.082				

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Agrarisch ondernemerschap	2.409		2.409		2.409				
Kennisonwikkeling en (agrarische) innovatie	80.253		80.253	2.898	83.151	- 4.752	- 6.812	- 6.858	- 6.858
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's</i>	<i>83.206</i>		<i>83.206</i>	<i>- 1.195</i>	<i>82.011</i>	<i>4.451</i>	<i>6.763</i>	<i>6.763</i>	<i>6.763</i>
Medebewind en overige voormalige publieke PBO-taken	5.631		5.631	- 144	5.487	- 144	- 144	- 144	- 144
Dienst Landbouwkundig Onderzoek Zon-MW (dierproeven)	75.646		75.646	49	75.695	4.595	6.907	6.907	6.907
College Toelating Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden	1.007		1.007	100	1.107				
Centrale Commissie Dierproeven	922		922	- 1200	- 278				
<i>Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken</i>	<i>4.040</i>		<i>4.040</i>	<i>3.713</i>	<i>7.753</i>	<i>3.713</i>	<i>3.713</i>	<i>3.713</i>	<i>3.713</i>
Diergezondheidsfonds	4.040		4.040	3.713	7.753	3.713	3.713	3.713	3.713
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	<i>8.861</i>		<i>8.861</i>	<i>974</i>	<i>9.835</i>	<i>277</i>	<i>277</i>	<i>57</i>	<i>57</i>
FAO en overige contributies	8.861		8.861	974	9.835	277	277	57	57
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	<i>263.738</i>		<i>263.738</i>	<i>24.818</i>	<i>288.556</i>	<i>44.418</i>	<i>36.088</i>	<i>21.945</i>	<i>21.322</i>
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	124.786		124.786	13.225	138.011	34.200	28.191	19.391	19.391
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	131.887		131.887	1.554	133.441	323	318	318	318
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu				9.876	9.876	9.895	7.579	2.236	1.613
Rijksrederij	7.065		7.065	163	7.228				
ONTVANGSTEN	64.078		64.078	- 9.023	55.055	- 8.678	- 6.022	195	
Mestbeleid	7.209		7.209		7.209				
Diergezondheid en dierenwelzijn	500		500		500				
Voedselveiligheid en kwaliteit									
Voedselzekerheid en internationaal en Europees landbouwbeleid	15.926		15.926		15.926				
Visserij	4.993		4.993	163	5.156				
Agrarisch ondernemerschap	245		245		245				
Kennisonwikkeling en (agrarische) innovatie	12.380		12.380	- 147	12.233	- 147			
Garanties (provisies)	1.800		1.800		1.800				
Agentschappen									
Begrotingsreserves	21.025		21.025	- 9.039	11.986	- 8.531	- 6.022	195	

Toelichting op de verplichtingen

De mutatie van de verplichtingen met € 13,1 mln hangt voor € 7,9 mln samen met de correctie op het verplichting voor het nitraatrichtlijnprogramma. De overige verplichtingen voor € 5,1 mln worden bij de uitgaven toegelicht.

Garantieplichtingen

De stand van de garantieplichtingen is neerwaarts bijgesteld naar de openstaande stand van de garantieplichtingen.

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Op het onderdeel plantaardige productie wordt over de jaren heen geschoven met de beschikbare financiële middelen voor Investeringsregeling Milieuvriendelijke Maatregelen (IMM), in de toekomst Energie-efficiëntie en hernieuwbare energie glastuinbouw (EHG) geheten. De middelen worden naar voren gehaald om een grote openstelling van de regeling mogelijk te maken. Per saldo betreft het een budgettaire neutrale schuif.

Op het onderdeel Agrarisch ondernemerschap kan de voeding voor de reserve flankerend beleid pelsdierhouderij met ingang van 2016 stopgezet worden. Er is dan voor het beoogde doel namelijk voldoende geld beschikbaar omdat de bestaande reserve landbouw ingezet kan worden voor de reserve flankerend beleid pelsdierhouderij.

De op de begroting gereserveerde middelen voor de regeling apurement (voor eventuele correcties en boetes die worden opgelegd door de Europese Commissie) worden naar beneden bijgesteld, omdat de reserve naar huidige inzichten toereikend is.

Garanties

De geraamde uitgaven op het onderdeel garanties worden verlaagd, omdat in 2016 en verder naar verwachting minder verliesdeclaraties zullen worden ingediend die een beroep doen op de Garantstelling Landbouw.

Om deze reden worden ook de ontvangsten bijgesteld (vanuit borgstellingsreserve hoeft minder gestort te worden om verliesdeclaraties te kunnen betalen).

Opdrachten

Op het onderdeel mestbeleid wordt de opdracht die aan het RIVM is verleend voor het actieprogramma Nitraatrichtlijn overgeheveld naar een nieuw ingericht RIVM begrotingsinstrument dat hangt onder «Bijdragen aan agentschappen». Dit heeft te maken met het apart zichtbaar maken van de opdracht aan het RIVM.

Bij diergezondheid en dierenwelzijn wordt de opdracht voor de basismonitoring door de Gezondheidsdienst voor Dieren voortaan via het Diergezondheidsfonds verstrekt. Daarom wordt circa € 3,7 mln structureel overgeheveld naar aan het onderdeel Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken/Diergezondheidsfonds.

Daarnaast wordt voor de jaren 2016, 2017 en 2018 de laatste bijdrage inzake Q-koorts overgeboekt naar VWS. Voor 2016 gaat het om een bedrag van € 1,4 mln, voor 2017 om € 1 mln en voor 2018 om € 0,3 mln.

Bij kennisontwikkeling en agrarische innovatie wordt budget voor Dienst Landbouwkundig Onderzoek overgeheveld van categorie opdrachten naar categorie bijdrage aan ZBO's en RWT's wettelijke onderzoekstaken (WOT) en Kennisbasis (KB). In 2016 circa € 4,5 mln, 2017 en verder circa € 7 mln. Dit naar aanleiding van de uitkomsten van een evaluatie (TK, 34 000 XIII, nr. 151)

Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken

Op dit onderdeel is een interne overheveling van € 3,7 mln verwerkt. Het betreft een louter administratieve mutatie, de toelichting hiervoor staat bij opdrachten, diergezondheid en dierenwelzijn.

Bijdrage aan agentschappen

Bij de NVWA wordt geld bijgeboekt, omdat sprake is van financiële knelpunten. Dit extra budget is nodig om eerdere, niet realiseerbare efficiëncytaakstellingen op te kunnen vangen en het in 2014 ingezette Plan van Aanpak te realiseren (€ 12,5 mln). Daarnaast is sprake van een bijdrage vanuit het Ministerie van Veiligheid en Justitie voor het programma «afpakken» (€ 0,6 mln).

Bij het RIVM betreft het de overgeheveldde middelen van actieprogramma Nitraatrichtlijn (zie toelichting bij Opdrachten) en Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) (zie toelichting op artikel 18).

Toelichting op de interne begrotingsreserves

Interne begrotingsreserve Visserij

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	17.231
+ Geraamde storting	0
- Geraamde onttrekking	- 2.200
Stand (raming) per 31/12/2016	15.031

De geraamde onttrekking is voor de laatste betalingen van het Europees Visserijfonds voor de programmaperiode 2007–2013.

Interne begrotingsreserve Landbouw

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	24.872
+ Geraamde storting	0
+ overheveling reservering pelsdierhouderij van borgstellingsfaciliteit naar begrotingsreserve Landbouw	10.000
- Geraamde onttrekking	- 6.500
Stand (raming) per 31/12/2016	28.372

De opgebouwde reservering voor flankerend beleid pelsdierhouderij (€ 10 mln) wordt overgeheveld van de begrotingsreserve Borgstellingsfaciliteit naar de begrotingsreserve Landbouw. De geraamde onttrekking is voor de uitfinanciering van diverse regelingen en projecten op het agro-terrein waaronder de fijnstofregeling en de Vamil-compensatieregeling. Het per

saldo eind 2016 resterende bedrag van € 28,4 mln is bij de huidige inzichten voldoende als dekking voor de interne reserve pelsdierhouderij.

Interne begrotingsreserve Borgstellingsfaciliteit

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	22.162
+ Geraamde storting	5.500
- Geraamde onttrekking	- 5.000
- Overheveling reservering pelsdierhouderij van borgstellingsfaciliteit naar begrotingsreserve Landbouw	- 10.000
Stand (raming) per 31/12/2016	12.662

Er wordt jaarlijks een storting gedaan van € 5,5 mln, waarvan € 2,5 mln voor Garantstelling Marktintroducties Innovaties en € 3 mln als reguliere jaarlijkse storting voor de Borgstellingsfaciliteit. De geraamde onttrekking is voor verliesdeclaraties van de Borgstellingsfaciliteit.

Interne begrotingsreserve apurement

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	174.524
+ Geraamde storting	0
- Geraamde onttrekking	- 59.724
Stand (raming) per 31/12/2016	114.800

De geraamde onttrekking vindt plaats voor de van de Europese Commissie ontvangen definitieve correctiebesluiten voor operationele programma's groenten en fruit (TK, 21 501-32, nr. 884), agromilieumaatregelen, schoolfruit en certificering 2011.

Toelichting op de ontvangsten

Zie toelichting op de uitgaven bij garanties.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 17 Groen onderwijs van hoge kwaliteit (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	842.665		842.665	- 2.665	840.000	- 218	- 61	- 56	- 83
UITGAVEN	796.001		796.001	- 2.665	793.336	- 218	- 61	- 56	- 83
Waarvan juridisch verplicht	100%		100%		100%				
<i>Leningen</i>			0		0				
Schatkistbankieren									
<i>Bekostiging</i>	761.219		761.219	- 2.032	759.187	- 207	- 207	- 207	- 207
WO-groen	176.986		176.986	31	177.017	31	31	31	31
HBO-groen	80.912		80.912		80.912				
MBO-groen	165.447		165.447		165.447				
Voorbereidende en Ondersteunende Activiteiten (VOA)									
Wachtgelden	13.977		13.977		13.977				
VMBO-groen	321.163		321.163	- 238	320.925	- 238	- 238	- 238	- 238
Aequor	2.734		2.734	- 1.825	909				
<i>Subsidies</i>	33.540		33.540	- 871	32.669	- 249	- 92	- 87	- 114

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
Aansturing collectieve ondersteuning School als Kenniscentrum	1.554		1.554		1.554				
Kennisverspreiding en innovatie groen onderwijs	98		98		98				
Aanvullende onderwijssubsidies	27.200		27.200	- 971	26.229	- 349	- 92	- 87	- 114
Ontwikkeling en beheer natuurkwaliteit	1.201		1.201	100	1.301	100			
Educatie	3.487		3.487		3.487				
<i>Opdrachten</i>			0		0				
Kennisverspreidingsprojecten									
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	1.242		1.242	238	1.480	238	238	238	238
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	1.242		1.242	238	1.480	238	238	238	238
ONTVANGSTEN	75		75		75				

Toelichting op de uitgaven

Bekostiging

Vanuit het onderdeel bekostiging wordt de bijdrage van € 1,8 mln aan SBB (Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) overgeheveld via de begroting van OC&W.

Subsidies

Vanuit het onderdeel subsidies worden diverse bijdragen ad. € 0,9 mln overgeheveld naar het Ministerie van OC&W voor onder meer: praktijkgericht onderzoek, doorontwikkeling «Basis register Onderwijs Nederland» en commissie voor toezicht examens.

Toelichting op de interne begrotingsreserve schatkistbankieren

Bedragen x € 1.000

Stand 1/1/2016	138
+ Geraamde storting	
- Geraamde onttrekking	
Stand (raming) per 31/12/2016	138

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 18 Natuur en regio (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	151.579		151.579	- 6.181	145.398	- 1.091	- 990	4.369	4.394
UITGAVEN	210.728		210.728	- 9.602	201.126	- 2.114	- 2.012	- 1.175	- 1.150
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>	86%		86%		86%				
<i>Subsidies</i>	49.987		49.987	- 2.470	47.517	- 284	- 284	- 284	- 284
Zuiderzeelijn	3.835		3.835		3.835				
Cofinanciering EFRO, incl. ETS	29.590		29.590	- 170	29.420	- 284	- 284	- 284	- 284
Bijdrage aan ROM's	6.337		6.337	200	6.537				
Pieken in de Delta Programma	6.226		6.226	- 2500	3.726				
Natuurlijk Ondernemen en Green Deals	1.098		1.098		1.098				
Beheer Kroon domein	772		772		772				
Regelingen Natuur (Burgereducatie, RDN, SBL, VNBL)	2.129		2.129		2.129				
<i>Leningen</i>	29.175		29.175	- 1.000	28.175	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
Rente en aflossingen voor bestaande leningen (EHS & PNB)	29.175		29.175	- 1.000	28.175	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
<i>Opdrachten</i>	33.520		33.520	70	33.590	1.130	1.111	1.139	1.044
Onderzoeksmiddelen	460		460		460				
NURG/Maaswerken	3.815		3.815	1.440	5.255	1.440	1.320	1.320	1.200
Mainport Rotterdam	7.410		7.410		7.410				
Nationale parken				1.000	1.000	1.000			
Programma Rijke Waddenzee	623		623	- 43	580	- 29	- 28		
Programma Natuurlijk Ondernemen en Green Deals	4.035		4.035	- 100	3.935	- 25	- 25	- 25	
Natuurvisie	7.220	Amendement ¹	7.220	- 1.863	5.357	- 1.100			
Regiekosten regionale functie	886		886	- 86	800				
Kaderrichtlijn Marine Strategie/ Noordzee	569		569	- 140	429	- 140	- 140	- 140	- 140
Natura 2000	2.149		2.149		2.149				
Monitoring	1.672		1.672		1.672				
Internationale biodiversiteit	362		362	100	462				
Caribisch Nederland	1.137		1.137	- 16	1.121	- 16	- 16	- 16	- 16
Overig	3.182		3.182	- 222	2.960				
<i>Bijdragen aan medeoverheden</i>	22.355		22.355	- 5.739	16.616	- 810	- 809		
Uitfinanciering Sterke Regio's en Nota Ruimte	10.664		10.664	- 4.750	5.914				
Programmatische Aanpak Stikstof	2.507		2.507	- 989	1.518	- 810	- 809		
Westerschelde	7.028		7.028		7.028				
Caribisch Nederland	2.006		2.006		2.006				
Decentralisatiemiddelen natuur	150		150		150				

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
<i>Bijdragen aan ZBO's/RWT's Staatsbosbeheer</i>	25.947		25.947	200	26.147				
	25.947		25.947	200	26.147				
<i>Bijdragen aan (inter)nationale organisaties</i>	1.115		1.115	607	1.722	6	6	6	6
Diverse contributies	1.115		1.115	607	1.722	6	6	6	6
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>	48.629		48.629	- 1.270	47.359	- 1.156	- 1.036	- 1.036	- 916
Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland	39.284		39.284	- 1.258	38.026	- 1.440	- 1.320	- 1.320	- 1.200
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	9.345		9.345	- 12	9.333	284	284	284	284
ONTVANGSTEN	100.957		100.957	18.300	119.257	5.000	5.000		
Landinrichtingsrente	42.161		42.161		42.161				
Jachtakten	1.031		1.031		1.031				
Verkoop gronden	50.000		50.000	7.800	57.800	5.000	5.000		
Overige	7.765		7.765	10.500	18.265				

¹ Binnen het onderdeel Natuurvisie zijn reserveringen opgenomen voor de aangenomen amendementen bijdrage poolprogramma van de leden Veldhoven en Vos (TK, 34 300 XIII, nr. 161) en weidevogels van de leden Grashoff en Leenders (TK, 34 300 XIII, nr. 91).

Toelichting op de verplichtingen

Bij het onderdeel subsidies heeft een verplichtingschuif van € 3,2 mln vanuit 2015 naar 2016 plaatsgevonden voor het INTERREG-programma «Euregio Maas Rijn (EMR)».

Toelichting op de uitgaven

Subsidies

Vanuit het onderdeel subsidies (Pieken in de delta) wordt € 2 mln aan kasbudget overgeheveld naar het provinciefonds voor het Fieldlab Region of Smart Factories in Noord Nederland.

Leningen

De raming van het onderdeel leningen kan structureel met € 1 mln verlaagd worden, omdat minder rente betaald hoeft te worden.

Opdrachten

Binnen het onderdeel opdrachten wordt € 1 mln aan budget overgeheveld van Natuurvisie naar Nationale parken voor uitvoering van het programma dat loopt van 2015 ten en met 2017 (TK, 33 576, nr.57). Dit is in lijn met het amendement Van Veldhoven/Jacobi (TK, 34 000 XIII, nr. 128) dat is ingediend bij de begroting van 2015.

De uitvoering van de Nadere Uitwerking RivierenGebied (NURG) € 1,4 mln wordt na de opheffing van agentschap DLG en de tijdelijke uitvoering door RVO vanaf 2016 door SBB gedaan. De bijdrage voor de uitvoering is van de categorie «Bijdragen aan agentschappen» overgeheveld naar de categorie «Opdrachten».

Bijdrage medeoverheden

Vanuit het onderdeel medeoverheden wordt kas en verplichtingen budget van € 4,75 mln overgeheveld naar het gemeentefonds voor werkzaamheden in het kader van Brainport Eindhoven. Het project Brainport Eindhoven wordt gefinancierd uit het «Nota Ruimtebudget». Het betreft hier de herstructurering en ontsluiting van het bedrijventerrein De Run Oost door gemeente Veldhoven.

Tevens is uit het budget voor Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) een bedrag van € 1 mln overgeheveld naar het onderdeel RIVM onder Bijdrage aan agentschappen op artikel 16. Het betreft hier de bijdrage voor de jaren 2016 tot en met 2018 voor het onderhouden en ontwikkelen van het instrument dat dient om de doelstellingen van PAS te ondersteunen en te monitoren.

Toelichting op de ontvangsten

Verkoop gronden

Als gevolg van de verkoop van de gronden van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) die niet meer nodig zijn voor de afronding van projecten, komt in 2016 circa € 7,8 mln aan extra inkomsten binnen. Voor de jaren 2017 en 2018 wordt eveneens € 5 mln per jaar aan extra inkomsten geraamd.

Overige

Bij het onderdeel overige ontvangsten wordt in verband met de afrekening van opdrachten aan RVO voor 2015 € 7 mln ontvangen. Tevens wordt een ontvangst van € 3,5 mln uit de verkoop van terreinen geraamd.

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 19 Toekomstfonds (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	158.184		158.184	146.146	304.330	- 4.000			
UITGAVEN	164.741		164.741	159.359	324.100				
Waarvan juridisch verplicht (percentage)	59%		59%		42%				
<i>Leningen</i>	<i>159.418</i>		<i>159.418</i>	<i>158.064</i>	<i>317.482</i>	<i>- 1.125</i>	<i>- 1.125</i>	<i>- 798</i>	<i>- 798</i>
IMKB-FINANCIERING									
<i>Volledig revolverend</i>									
Dutch Venture Initiative/Fund of Funds	36.700		36.700	29.400	66.100				
Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen				42.000	42.000				
<i>Gedeeltelijk revolverend</i>									
Innovatiekrediet	41.025		41.025	18.628	59.653	- 666	- 666	- 567	- 567
Risicokapitaal (seed capital)	20.079		20.079	15.665	35.744	- 154	- 154	- 131	- 131
Vroege fasefinanciering	11.614		11.614	2.747	14.361	- 305	- 305	- 100	- 100

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastge-stelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supple-toire begroting (4)	Stand 1e supple-toire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
II INVESTERINGEN IN FUNDAMENTEEL EN TOEGEPAST ONDERZOEK Met vermogensbehoud	50.000	Amendement ¹	50.000	49.624	99.624				
III Staatsobligaties Toekomstfonds									
Subsidies									
IV Reëel rendement voor onderzoek									
<i>Bijdragen Agent-schappen</i>	5.323		5.323	1.295	6.618	1.125	1.125	798	798
Bijdrage Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	5.323		5.323	1.295	6.618	1.125	1.125	798	798
ONTVANGSTEN MKB-FINANCIERING BESTAND INSTRUMENTARIUM	32.088		32.088	98.800	130.888				
Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen Fund of Funds (DVI I/Business Angels)				98.800	98.800				
Innovatiekredieten Seed	25.388 6.700		25.388 6.700		25.388 6.700				
MKB-FINANCIERING INCIDENTELE MIDDELEN									
Ontvangsten DVI II									
Ontvangsten fundamenteel en toegepast onderzoek									
<i>Renteontvangsten Toekomstfonds</i>									

¹ De € 8 mln voor de uitvoering van het amendement Surf (TK, 34 300 XIII, nr. 163) is gereserveerd als onderdeel van het budget voor Investerings in fundamenteel en toegepast onderzoek.

Toelichting op de verplichtingen

De mutatie van de verplichting met € 146 mln wordt vooral veroorzaakt doordat de niet benutte ruimte in het Toekomstfonds in 2015 en de ontvangstenmeevaller op het Innovatiekrediet en de Seedregeling in 2015 aan de begroting van 2016 worden toegevoegd, conform de afspraken die in het kader van het Toekomstfonds zijn gemaakt. Het betreft de instrumenten Innovatiekrediet (€ 50,7 mln), Vroegefasefinanciering (5,5 mln), Seedregeling (€ 12,1 mln), Onderzoek voor fundamenteel en toegepast onderzoek (€ 49,8 mln) en de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (€ 42 mln). Daarnaast vindt voor het uitvoeren van de regeling Vroegefasefinanciering door de Stichting Technische wetenschappen een verplichtingschuif plaats van 2017 naar 2016 (€ 4 mln). Hiernaast is het budget voor Innovatiekredieten met € 18 mln verlaagd.

Toelichting op de uitgaven

De verhoging van de uitgaven van de leningen met € 159 mln wordt grotendeels veroorzaakt doordat de niet benutte middelen van het Toekomstfonds in 2015 en de ontvangstenmeevaller op de Seedregeling en het Innovatiekrediet in 2015 conform de fondsconstructie worden toegevoegd aan het budget voor 2016. Het betreft de regelingen Dutch Venture Initiative, Seedregeling, Innovatiekrediet, Vroegefasefinanciering, Fundamenteel en toegepast onderzoek en de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen. Daarnaast wordt € 1,3 mln overgeheveld naar de bijdrage Rijksdienst voor Ondernemend Nederland voor de uitvoeringskosten die samenhangen met de regelingen in het Toekomstfonds. Hiernaast is het budget voor Innovatiekredieten met € 18 mln verlaagd.

Toelichting op de ontvangsten

Er wordt in totaal € 98,8 mln ontvangen in het kader van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen. Er wordt € 32 mln ontvangen van de provincie Limburg in het kader van de verkoop van een deel van het aandelenpakket LIOF. De ontvangst was aanvankelijk geraamd voor 2015. Nadat in het najaar van 2015 bleek dat de afronding van het besluitvormingsproces niet in 2015 kon plaatsvinden, werd de raming van de ontvangst doorgeschoven naar 2016. Inmiddels hebben de provinciale staten van de provincie Limburg ingestemd met de aandelentransactie. Daarnaast wordt naar verwachting € 46,8 mln ontvangen van de noordelijke provincies in het kader van de voorgenomen verkoop van een deel van de aandelen in de NOM. Tot slot wordt naar verwachting € 20 mln dividend ontvangen van de NOM.

Toelichting ijklijn gasbaten

Het Toekomstfonds wordt mede gevoed met eventuele meevallers uit de aardgasbaten. Er is sprake van meevallers wanneer de gerealiseerde aardgasbaten in een bepaald jaar hoger zijn dan de aardgasbaten zoals die voor dat betreffende jaar geraamd zijn in de Miljoenennota 2015. Deze raming wordt herijkt als er beleidsmatige aanpassingen van de gasproductie plaatsvinden (TK II, 2014/15, 34 000 XIII, nr.5).

In het jaar 2015 is de oorspronkelijke raming herijkt als gevolg van diverse beleidsmatige aanpassingen van de gasproductie. De relevante ijklijn die van invloed is voor de bepaling van de voeding van het Toekomstfonds is vastgelegd en toegelicht in de EZ-begroting 2016 (pagina 133).

Bij Voorjaarsnota 2016 heeft het kabinet, zoals toegelicht in de Kamerbrief van 18 december 2015 (TK, 33 529, nr. 212), besloten om de voorlopige voorziening van de Raad van State uit haar uitspraak van 18 november 2015 te volgen. Hierdoor geldt er in het gasjaar 2015–2016 voor het Groningenveld een productieplafond van 27 mld Nm³. De raming in de Miljoenennota 2016 was gebaseerd op een niveau van 33 mld Nm³ per jaar. Deze beleidsmatige aanpassing van de gasproductie heeft effect op de ijklijn die van invloed is voor de bepaling van de voeding van het Toekomstfonds.

Naar aanleiding van de bovengenoemde wijziging bij Voorjaarsnota 2016 is er sprake van meevallers voor het Toekomstfonds wanneer de gerealiseerde gasbaten in een bepaald jaar hoger zijn dan de gasbaten zoals in onderstaande tabel is opgenomen (stand actuele ijklijn aardgasbaten Voorjaarsnota 2016).

Bedragen x € 1 mln

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ijkljin aardgasbaten Miljoenennota 2016	7.750	7.250	7.400	7.300	7.550	6.500
Bijstelling n.a.v. beleids- matige aanpassingen (volume-effect) bij Voorjaarsnota 2016		- 850	- 950	- 950	- 950	- 950
Actuele ijkljin aardgasba- ten Voorjaarsnota 2016		6.400	6.450	6.350	6.600	5.550

Deze actuele ijkljin wijkt af van de raming van de aardgasbaten op beleidsartikel 14 omdat voor het Toekomstfonds alleen de beleidsmatige aanpassingen van de gasproductie van toepassing zijn. Bij het vaststellen van de gasbatenraming op beleidsartikel 14 spelen onder andere de euro/dollar koers en de olieprijs een rol. Deze blijven bij de berekening van de ijkljin voor het Toekomstfonds buiten beschouwing.

4. De niet-beleidsartikelen**Artikel 40 Apparaat (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)**

	Stand ontwerp- begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amende- menten (2)	Stand vastge- stelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supple- toire begroting (4)	Stand 1e supple- toire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	380.243		380.243	- 11.758	368.485	- 16.777	- 12.063	- 11.060	- 13.545
UITGAVEN	380.243		380.243	- 11.758	368.485	- 16.777	- 12.063	- 11.060	- 13.545
<i>Personele uitgaven</i>	252.733		252.733	1.582	254.315	- 3.448	152	1.487	- 413
- waarvan eigen personeel	206.892		206.892	1.360	208.252	3.154	5.402	4.987	2.887
- waarvan externe inhuur	6.090		6.090	0	6.090				
- Waarvan overige personale uitgaven	39.751		39.751	222	39.973	- 6.602	- 5.250	- 3.500	- 3.300
<i>Materiële uitgaven</i>	127.510		127.510	- 13.340	114.170	- 13.329	- 12.215	- 12.547	- 13.132
- waarvan ICT ¹	7.065		7.065	0	7.065				
- waarvan bijdrage aan SSO's (exclusief DICTU)	40.722		40.722	- 8.436	32.286	- 8.020	- 6.858	- 7.415	- 7.600
- waarvan SSO DICTU	35.251		35.251	872	36.123				
- waarvan overige materiële uitgaven	44.472		44.472	- 5.776	38.696	- 5.309	- 5.357	- 5.132	- 5.532
ONTVANGSTEN	32.526		32.526	1.450	33.976	2.500	4.550	4.550	4.550

¹ Het totaal van de ICT-uitgaven van het kerndepartement en buitendiensten bestaan uit de ICT-uitgaven geraamd onder de post materiële uitgaven en de bijdrage aan de SSO DICTU.

Toelichting op de verplichtingen en de uitgaven**Personele uitgaven**

De mutaties bij het onderdeel «personale uitgaven» worden met name veroorzaakt door:

- De overheveling van enkele markttoezichttaken van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) naar de Autoriteit Consument & Markt (ACM) (€ 1,6 mln in 2016 en € 2,1 mln per jaar voor de jaren 2017 tot en met 2019).
- De verwerking van een desaldering voor ACM. Binnen het ACM-domein is het mogelijk meer kosten door te berekenen aan derden. Deze hogere inkomsten dienen (deels) ter dekking van de taakstelling

ACM die reeds in 2014 verwerkt was (€ 1,5 mln in 2016, € 2,5 mln in 2017 en vanaf 2018 structureel € 4,6 mln).

- De verdeling van het positieve resultaat van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) voor EZ is in 2016 naar beneden bijgesteld ten opzichte van de toekenning in 2015 (-€ 2,7 mln in 2016, -€ 3,1 mln in 2017, -€ 4,1 mln in 2018, -€ 3,5 mln in 2019 en -€ 3,3 mln structureel vanaf 2020).
- Teruggave aandeel Ministerie van Economische Zaken in surplus eigen vermogen van voormalig Rijksgebouwendienst en FM-Haaglanden (€ 6,4 mln in 2016).
- Een bijdrage van EZ voor Rijksbrede financiële problematiek (-€ 3,5 mln per jaar voor de jaren 2016 en 2017 en -€ 1,1 mln voor 2018).
- De overheveling van het onderzoeksbudget (€ 2 mln meerjarig) naar artikel 15 voor het meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (NCG).

Materiële uitgaven

De mutaties bij het onderdeel «materiele uitgaven» worden met name veroorzaakt door:

- De overheveling van het budget voor de generieke dienstverlening naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken in verband met de centrale bekostiging van FM-Haaglanden (- € 11,1 in 2016, - € 11,1 mln in 2017, - € 11,0 in 2018 en - € 10,9 structureel vanaf 2019).
- Correctie in verband met een lagere ontvangst van het resultaat van het Rijksvastgoedbedrijf dan in 2015 was toegekend (€ 2,7 mln in 2016, € 3,1 mln in 2017, € 4,1 mln in 2018, € 3,5 mln in 2019 en € 3,3 mln structureel vanaf 2020). Deze bedragen waren in 2015 in mindering gebracht op het materiële budget maar zijn door de correctie van het BVM weer nodig voor de financiering van de huren.
- De overheveling van het onderzoeksbudget (€ 5 mln meerjarig) naar artikel 15 voor het meerjarenprogramma Nationaal Coördinator Groningen (NCG).

Toelichting op de ontvangsten

De mutaties bij het onderdeel «ontvangsten» wordt veroorzaakt door:

- Hogere inkomsten bij ACM doordat meer kosten worden doorberekend aan de markt. Zie mutatie bij personele uitgaven (€ 1,5 mln in 2016, € 2,5 mln in 2017 en vanaf 2018 structureel € 4,6 mln).

Artikel 41 Nominaal en Onvoorzien (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
VERPLICHTINGEN	0		0	97.983	97.983	55.403	54.070	53.732	53.610
UITGAVEN	0		0	97.983	97.983	55.403	54.070	53.732	53.610
41.10 Prijsbijstelling	0		0	8.108	8.108	7.338	7.097	6.935	7.049
41.20 Loonbijstelling	0		0	53.536	53.536	48.065	46.973	46.797	46.561
41.30 Onvoorzien	0		0	36.339	36.339	0	0	0	0
41.40 Nog te verdelen	0		0	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Loon- en prijsbijstelling

Bij Voorjaarsnota 2016 is de technische loon- en prijsbijstellingstranche 2016 uitgedeeld. De loonbijstelling betreft de vergoeding voor de stijging van de contractloonontwikkeling en de stijging van de sociale lasten voor de overheidswerkgevers. De prijsbijstelling betreft de verwerking van de stijging van de diverse prijsindexen. De loon- en prijsbijstellingstranche 2016 zal bij de eerst volgende begrotingsronde uitgedeeld worden aan de relevante loon- en prijsgevoelige onderdelen.

Onvoorzien

De verhoging bij de post onvoorzien heeft betrekking op de uitkering van de eindejaarsmarge (€ 46,6 mln in 2016). Hiervan wordt € 10 mln ingezet voor het verduurzamen van 10.000 te versterken woningen in Groningen (overheveling naar artikel 14).

5. De agentschappen

Agentschap Telecom (AT)

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap AT
Supplettoire begroting 2016 (Eerste supplettoire begroting)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-) 1e supplettoire begroting	(3)=(1)+(2) Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	11.294	5.223	16.517
Omzet overige departementen	0	344	344
Omzet derden	21.352	0	21.352
Rentebaten	50	0	50
Vrijval voorzieningen	0	0	0
Bijzondere baten	300	0	300
Totaal baten	32.996	5.567	38.563
Lasten			
Apparaatskosten	33.993	5.567	39.560
– Personele kosten	21.293	3.318	24.611
– <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>18.681</i>	<i>2.937</i>	<i>21.618</i>
– <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>778</i>	<i>122</i>	<i>900</i>
– <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>1.833</i>	<i>259</i>	<i>2.092</i>
– Materiële kosten	12.700	2.249	14.949
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
– <i>Waarvan Bijdrage aan SSO's</i>	<i>5.197</i>	<i>625</i>	<i>5.822</i>
– <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>7.503</i>	<i>1.624</i>	<i>9.127</i>
Rentelasten	50	0	50
Afschrijvingskosten	1.600	0	1.600
– Materieel	1.500	0	1.500
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>			<i>0</i>
– Immaterieel	100	0	100
Overige lasten	75	0	75
– <i>Dotaties voorzieningen</i>	<i>75</i>	<i>0</i>	<i>75</i>
– <i>Bijzondere lasten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Correctie kosten GAMMA	– 2.000	0	– 2.000
Totaal lasten	33.718	5.567	39.345
Saldo van baten en lasten	– 722	0	– 722

Toelichting op de baten

De raming omzet moederdepartement wordt met € 5,2 mln verhoogd. Deze stijging wordt verklaard doordat het agentschap in 2016 uitvoering gaat geven aan de (nieuwe) taken voor Waarborg en Metrologie (de overgang van voormalig Verispect naar AT), het Toezicht op de eIDAS¹ (Elektronische Certificering) verordening en de secretariaatsfunctie voor de Commissie van Deskundigen ten behoeve van toezicht op het ETD (Elektronische Toegangsdiens)stelsel².

De omzet overige departementen is naar boven bijgesteld met € 0,34 mln. AT gaat voor het Ministerie van Veiligheid en Justitie meerjarig uitvoering geven aan de opdrachten voor de naleving leeftijdsgrenzen Kijkwijzer en gaat de controles organiseren voor de naleving van de registratie- en legitimatieplicht van opkopers van metalen.

Toelichting op de lasten

Voor de uitvoering van de genoemde taken worden de lasten van het agentschap hoger. De verwachting is dat dit ten opzichte van de baten budgetneutraal verloopt. Het resultaat blijft daarmee ongewijzigd.

De personele kosten zijn in 2016 € 3,3 mln hoger door de instroom van 43 Fte voor de uitvoering van de nieuwe taken. Dit betreft de loonkosten en de gerelateerde personele kosten voor onder andere de reiskosten en opleidingen. De bijdrage aan de SSO's is voor het DICTU verhoogd met een bedrag van € 0,6 mln voor de toename van de kosten van de werkplekken en het gebruik van ICT middelen.

De overige materiële kosten nemen toe door onder andere de kosten voor uitbesteding werkzaamheden aan NMI Certin³ en de kosten voor leaseauto's.

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-) 1e supple- toire begroting	(3)=(1)+(2) Stand 1e supple- toire begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2016	7.368	0	7.368
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)			
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)			
2. Totaal operationele kasstroom	878	0	878
Totaal investeringen (-/-)	- 5.000	0	- 5.000

¹ Het doel van de eIDAS verordening is het vertrouwen in elektronische transacties in de interne markt te vergroten door te voorzien in een gemeenschappelijke grondslag voor veilige elektronische interactie tussen burgers, bedrijven en overheden. Bijgevolg wordt ook de doeltreffendheid van publieke en private onlinediensten, e-business en elektronische handel in de Unie verhoogd.

² AT geeft uitvoering aan de secretariaatsfunctie van de Commissie van Deskundigen die de Minister van Economische Zaken ondersteunt bij de uitoefening van zijn taak als toezicht-houder op het ETD-stelsel. Het ETD-stelsel bestaat uit Idensys (voor burgers) en eHerkenning (voor bedrijven).

³ NMI Certin is een leverancier van metrologische vakexperts ten bate van de uitvoering van werkzaamheden voor de Organisation Internationale de Métrologie Légale (OIML) en European Cooperation in Legal Metrology (WELMEC).

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-) 1e supple- toire begroting	(3)=(1)+(2) Stand 1e suppletoire begroting
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 5.000	0	- 5.000
Enmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
Enmalige storting door het moederdepartement (+)	0	0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 572	0	- 572
Beroep op leenfaciliteit (+)	5.000	0	5.000
4. Totaal financieringskasstroom	4.428	0	4.428
5. Rekening-courant RHB	7.674	0	7.674
31 december 2016 (=1+2+3+4)			

Agentschap Telecom gaat er vanuit dat de nieuwe taken geen invloed hebben op het kasstroomoverzicht. De verwachting is dat de aanvraag leenfaciliteit voldoende is.

Dienst ICT Uitvoering (DICTU)

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap DICTU
Suppletoire begroting 2016 (Eerste suppletoire begroting)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-) 1e suppletoire begroting	(3)=(1)+(2) Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	173.400	31.100	204.500
Omzet overige departementen	30.000	9.900	39.900
Omzet derden	800	0	800
Rentebaten	0	0	0
Vrijval voorzieningen	0	0	0
Bijzondere baten	0	0	0
Totaal baten	204.200	41.000	245.200
Lasten			
Apparaatskosten	188.200	40.700	228.900
- Personele kosten	101.400	30.700	132.100
- <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>52.300</i>	<i>6.600</i>	<i>58.900</i>
- <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>2.600</i>	<i>2.400</i>	<i>5.000</i>
- <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>46.500</i>	<i>21.700</i>	<i>68.200</i>
- Materiële kosten	86.800	10.000	96.800
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>33.000</i>	<i>9.000</i>	<i>42.000</i>
- <i>Waarvan Bijdrage aan SSO's</i>	<i>13.800</i>	<i>100</i>	<i>13.900</i>
- <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>40.000</i>	<i>900</i>	<i>40.900</i>
Rentelasten	200	0	200
Afschrijvingskosten	14.800	300	15.100
- Materieel	7.400	600	8.000
- Immaterieel	7.400	- 300	7.100
Overige lasten	500	0	500
- <i>Dotaties voorzieningen</i>	<i>500</i>	<i>0</i>	<i>500</i>
- <i>Bijzondere lasten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Totaal lasten	203.700	41.000	244.700
Saldo van baten en lasten	500	0	500

Toelichting op de baten

De stijging omzet moederdepartement en de omzet overige departementen wordt onder andere veroorzaakt door een stijging van applicatie beheer (€ 5,6 mln). De vraag naar beheer van applicaties is hoger dan ingeschat bij het opstellen van de ontwerpbegroting.

Met de ontwikkeling van een nieuwe infrastructuur (Cloud) wordt verwacht dat het beheer van de infrastructuur goedkoper wordt. In de ontwerpbegroting is uitgegaan van een omzetsdaling voor het product Infrabeheer. De introductie van de nieuwe infrastructuur (Cloud) heeft vertraging opgelopen, waardoor er nog langer gebruik gemaakt wordt van de klassieke infrastructuur dan begroot (€ 21,5 mln). Tenslotte is de omzet op de werkplekservices gestegen. Dit is het gevolg van een niet begrote migratie naar de Rijkswerkgeving (RWO) (€ 13,9 mln).

Toelichting op de lasten

De apparaatskosten, zowel de personele als de materiële kosten, stijgen mee met de omzet. Aan de extra vraag kan alleen met extra middelen worden voldaan.

DICTU hecht veel waarde aan het borgen van ICT-kennis in de eigen organisatie. Dit leidt vanaf 2016 tot een stijging van de kosten van eigen personeel (€ 6,6 mln).

Om aan de extra vraag naar ICT-verlening te kunnen voldoen is het ook nodig om een deel van de werkzaamheden uit te besteden (€ 30,7 mln) en waar nodig een beroep te doen op externe inhuur (€ 2,4 mln). Dit doet DICTU met name bij eenmalige grote projecten zoals de ontwikkeling van DICTU Cloud en migratie naar de RWO, waarbij tijdelijk extra capaciteit wordt gevraagd. De materiële kosten (werkplekken, licenties, inkoop ICT-apparatuur) nemen toe (€ 1 mln). In de afgelopen periode is er meer geïnvesteerd in de Cloud en de RWO dan oorspronkelijk was begroot. Als gevolg hiervan stijgen de afschrijvingskosten (€ 0,3 mln).

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-) 1e supple- toire begroting	(3)=(1)+(2) Stand 1e suppletoire begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2016	0	0	0
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)			
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)			
2. Totaal operationele kasstroom	15.300	300	15.600
Totaal investeringen (-/-)	- 25.000		- 25.000
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)			
3. Totaal investeringskasstroom	- 25.000		- 25.000
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	- 500		- 500
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)			
Aflossingen op leningen (-/-)	- 14.800	- 300	- 15.100
Beroep op leenfaciliteit (+)	25.000		25.000
4. Totaal financieringskasstroom	9.700	- 300	9.400
5. Rekening-courant RHB 31 december 2016 (=1+2+3+4)	0	0	0

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap NVWA Suppletore begroting 2016 (Eerste suppletore begroting)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
	Vastgestelde begroting	Mutaties (+of-)1e suppletore begroting	Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	125.425	16.003	141.428
Omzet overige departementen	78.813	3.528	82.341
Omzet derden	90.740	1.897	92.637
Rentebaten	50	0	50
Vrijval voorzieningen	0	0	0
Bijzondere baten	5.200	4.120	9.320
Totaal baten	300.228	25.548	325.776
Lasten			
Apparaatskosten	285.347	34.267	319.614
– Personele kosten	187.421	18.593	206.014
– <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>174.353</i>	<i>10.282</i>	<i>184.635</i>
– <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>13.068</i>	<i>8.311</i>	<i>21.379</i>
– <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
– Materiële kosten	97.926	10.374	108.300
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
– <i>Waarvan Bijdrage aan SSO's</i>	<i>31.218</i>	<i>6.989</i>	<i>38.207</i>
– <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>66.708</i>	<i>3.384</i>	<i>70.092</i>
Rentelasten	320	– 32	288
Afschrijvingskosten	14.230	– 3.902	10.328
– Materieel	8.029	– 1.424	6.605
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
– Immaterieel	6.201	– 2.478	3.723
Overige lasten	500	0	500
– Dotaties voorzieningen	500	0	500
– Bijzondere lasten	0	0	0
Totaal lasten	300.397	25.033	325.430
Saldo van baten en lasten	– 169	515	346

Toelichting op de baten

Omzet moederdepartement

De omzet moederdepartement is € 16 mln hoger dan begroot. Dit is het gevolg van extra budget voor het opvangen van eerdere, niet realiseerbare efficiëncytaakstellingen, het realiseren van het in 2014 gestarte Verbeterplan en het toekomstbestendig maken van de toezichtstaak (€ 14,4 mln). Er wordt voor € 7,6 mln aan werkzaamheden 2015 doorgeschoven naar 2016 en van het ICT-budget «Blik op 2017» binnen het Plan van Aanpak (PvA) 2016 is € 6 mln doorgeschoven: € 3 mln naar 2017 en € 3 mln naar 2018.

Omzet overige departementen

De omzet overige departementen is € 3,5 mln hoger dan begroot. Door werkzaamheden voor zoönotische Salmonella is de omzet Diergezondheidsfonds (DGF) bijna € 0,5 mln hoger. De overige stijging ad € 3 mln heeft betrekking op bijdrage VWS: extra budget voor bestrijding exotische muggen (€ 0,6 mln), loonbijstelling 2016 (€ 0,6 mln), een aanvullende opdracht e-sigaret voor (€ 0,7 mln) en het doorschuiven van uitbesteed onderzoek en werkzaamheden van 2015 naar 2016 (€ 1,1 mln).

Omzet derden

De omzet derden is € 1,9 mln hoger dan begroot. Dit is het gevolg van € 2,5 mln hogere retributieopbrengsten en € 0,6 mln lager uitvallende overige baten derden (EU projecten).

Bijzondere baten

Door een aanvullende bijdrage van EZ voor compensatie van hogere ICT-kosten zijn de bijzondere baten € 4,1 mln hoger dan begroot.

Toelichting op de lasten

Personele kosten

De personele kosten zijn € 18,6 mln hoger dan begroot. Door het extra budget vanuit het moederdepartement en het doorschuiven van werkzaamheden van 2015 naar 2016 (zie ook toelichting onder «omzet moederdepartement») is het budget voor eigen personeel € 10,3 mln hoger. Ook is € 8,3 mln externe inhuur noodzakelijk voor tijdelijke specialistische ondersteuning bij verbetering van de bedrijfsvoering en uitvoering van het PvA (Blik op 2017).

Materiële kosten

De materiële kosten zijn € 10,4 mln hoger dan begroot. De bijdrage aan SSO's is in totaal € 7 mln hoger door hogere ICT-kosten (€ 7,5 mln) en een daling van de kosten van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB; € 0,5 mln). De overige materiële kosten zijn € 3,4 mln hoger dan begroot door hogere huisvestingskosten (€ 1,1 mln), hogere overige algemene kosten (€ 1,4 mln), een hogere inzet van practitioners (€ 3,9), lagere specifieke kosten (€ 2 mln) en lagere bureaunkosten (€ 1 mln).

Afschrijvingskosten

De materiële afschrijvingskosten zijn € 1,4 mln lager dan begroot. Deze daling wordt veroorzaakt door € 1 mln lagere afschrijvingslasten dienstauto's door uitgestelde uitbreiding en vervanging. Verder dalen de afschrijvingskosten met totaal € 0,4 mln voor de activa inventaris, laboratoria-apparatuur en hardware.

Als gevolg van vertraging in de ontwikkeling van het ICT-systeem «Blik op 2017» binnen het PvA dalen de immateriële afschrijvingskosten met € 2,5 mln.

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	- 1	- 2	(3)=(1)+(2)
			Stand
	Vastgestelde begroting	Mutaties (+of-)	
		1e suppletoire begroting	1e suppletoire begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2016	35.346	33.799	69.145
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)			330

Omschrijving	- 1	- 2	(3)=(1)+(2)
	Vastgestelde begroting	Mutaties (+of-)	Stand
		1e suppletoire begroting	1e suppletoire begroting
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)			4.959
2. Totaal operationele kasstroom	2.509	2.780	5.289
Totaal investeringen (-/-)	- 29.305	3.411	- 25.894
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	1.360	0	1.360
3. Totaal investeringskasstroom	- 27.945	3.411	- 24.534
Enmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)			
Enmalige storting door het moederdepartement (+)			
Aflossingen op leningen (-/-)	- 12.447	1.061	- 11.386
Beroep op leenfaciliteit (+)	16.355	9.539	25.894
4. Totaal financieringskasstroom	3.908	10.599	14.507
5. Rekening-courant RHB	13.818	50.590	64.408
31 december 2016 (=1+2+3+4)			

Toelichting

Rekening-courant RHB

Het saldo op de rekening-courant RHB per 1 januari is € 33,8 mln hoger dan begroot. Dit is onder andere het gevolg van gewijzigde inzichten in 2014 omtrent de afkoop van het laboratorium te Groningen en Zwijndrecht. Het is voordeliger de huurcontracten uit te dienen. Daarnaast heeft in 2015 een dotatie van € 12,1 mln aan het eigen vermogen plaatsgevonden. Verder zijn de investeringen in 2015 beduidend lager uitgevallen dan begroot.

Operationele kasstroom

De operationele kasstroom is € 2,8 mln hoger dan begroot. Deze stijging komt door een lagere onttrekking op de voorzieningen van circa € 5,9 mln als gevolg van de afkoop van de huurverplichting van het laboratorium Eindhoven in 2015. Daarnaast dalen de afschrijvingslasten (€ 3,1 mln) als gevolg van vertragingen bij zowel de vernieuwing van het ICT-landschap «Blik op 2017» als de uitbreiding van dienstauto's.

Investeringskasstroom

De investeringen zijn € 3,4 mln lager dan begroot. Deze daling komt door vertraging bij de vernieuwing van het ICT-landschap (€ 6,6 mln) en lagere investeringen in laboratoriumapparatuur en inventaris (€ 0,3 mln). Daartegenover staat een stijging door een uitgestelde uitbreiding van dienstauto's (€ 2,3 mln) en verbouwingen (€ 1,2 mln).

Financieringskasstroom

De financieringskasstroom valt € 10,6 mln hoger uit dan begroot. Dit is met name het gevolg van de gebruikmaking van de leenfaciliteit via het Ministerie van Financiën in plaats van financiering uit eigen middelen voor financiering van ICT-investeringen (€ 9,5 mln). Doordat de investeringen in 2015 lager zijn uitgevallen dan begroot, vallen de aflossing op de leningen in 2016 eveneens lager uit (€ 1,1 mln).

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl)

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap RVO.nl
Suppletore begroting 2016 (Eerste suppletore begroting)

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-)1e suppletore begroting	(3)=(1)+(2) Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	293.045	21.008	314.053
Omzet overige departementen	110.126	6.889	117.015
Omzet derden	42.269		42.269
Rentebaten	10		10
Vrijval voorzieningen			
Bijzondere baten			
Totaal baten	445.450	27.897	473.347
Lasten			
Apparaatskosten	432.347	27.897	460.244
– Personele kosten	244.988	15.725	260.713
– <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>204.247</i>	<i>13.155</i>	<i>217.402</i>
– <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>35.545</i>	<i>2.570</i>	<i>38.115</i>
– <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>5.196</i>		<i>5.196</i>
– Materiële kosten	187.359	12.172	199.531
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>			
– <i>Waarvan Bijdrage aan SSO's</i>	<i>83.111</i>	<i>6.212</i>	<i>89.323</i>
– <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>104.248</i>	<i>5.960</i>	<i>110.208</i>
Rentelasten	66		66
Afschrijvingskosten	13.037		13.037
– Materieel	2.461		2.461
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>			
– Immaterieel	10.576		10.576
Overige lasten			
– Dotaties voorzieningen			
– Bijzondere lasten			
Totaal lasten	445.450	27.897	473.347
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Toelichting op de baten

Omzet moederdepartement

De begrote omzet bij de ontwerpbegroting is gebaseerd op de eerste prognoses van het opdrachtenpakket voor 2016. Het offertetraject was op dat moment nog niet gestart. De begroting wordt nu aangepast aan de definitieve opdrachtverlening 2016 van december 2015.

De belangrijkste mutaties betreffen:

- De bijdrage voor de overdracht van natuurtaken van de voormalige Dienst Landelijk Gebied (DLG) (€ 8,3 mln), die reeds was aangekondigd in de ontwerpbegroting 2016;
- Uitvoeringskosten regeling kleine warmteopties (€ 2,0 mln). Dit als onderdeel van de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE);
- De bijdrage voor uitvoering van het secretariaat van de Centrale Commissie Dierproeven (€ 1,2 mln) en de Mijnraad en de Technische Commissie Bodem Beweging (TCBB) (€ 0,5 mln).
- Daarnaast is budget (€ 8,3 mln) toegevoegd voor de uitvoering van diverse subsidieregelingen, programma's en taken, zoals de regeling Wind op Zee, de regeling Energiebesparing en duurzame energie voor sportaccommodaties (EDS), de garantieregeling Ondernemingsfinan-

ciering, de Groeifaciliteit, het Netherlands Investment Agency, de doorontwikkeling Berichtenbox voor bedrijven, het programma Boeren aan de box en Tendernet.

- Aan loon- en prijsbijstelling is een bedrag van € 0,7 mln toegevoegd.

Omzet overige departementen

Ook de omzet overige departementen is in lijn gebracht met de definitieve opdrachtverlening 2016 aan RVO. Zo is de opdracht van BZK voor de uitvoering van de Tijdelijke regeling stimulering huisvesting vergunninghouders toegevoegd (€ 1 mln).

Aan de opdracht van BuZa is € 4 mln toegevoegd voor onder meer Modernisering Economische Diplomatie, Implementatie van Extractives Industries Transparency Initiative in Nederland (NL EITI), en Achilles (het ICT systeem voor buitenlandse posten).

De overige € 1,9 mln. heeft betrekking op diverse opdrachten van de departementen zoals BZK, OC&W en VenJ.

Toelichting op de lasten

De hogere lasten van € 28 mln betreffen de uitvoeringskosten van de hierboven genoemde (toegevoegde) taken. De uitvoeringskosten bestaan uit zowel personele en materiële kosten. Met de overdracht van taken vanuit DLG naar RVO.nl is ook ambtelijk personeel overgegaan. Hiermee stijgen de ambtelijke loonkosten van RVO.nl. Overige uitbreidingen van werkzaamheden worden door RVO.nl uitgevoerd met tijdelijk personeel, voornamelijk uitzendkrachten. Met de uitbreiding van de ambtelijke en tijdelijke bezetting stijgen de materiële kosten voor huisvesting en ICT (o.a. werkplekken, ICT-maatwerk en communicatiemiddelen).

Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+of-) 1e supple- toire begroting	(3)=(1)+(2) Stand 1e supple- toire begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2016	78.400	- 30.094	48.306
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)			
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)			
2. Totaal operationele kasstroom	3.037		3.037
Totaal investeringen (-/-)	- 9.950		- 9.950
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)			
3. Totaal investeringskasstroom	- 9.950		- 9.950
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)			
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)			
Aflossingen op leningen (-/-)	- 2.000		- 2.000
Beroep op leenfaciliteit (+)		8.553	8.553
4. Totaal financieringskasstroom	- 2.000	8.553	6.553
5. Rekening-courant RHB 31 december 2016 (=1+2+3+4)	69.487	- 21.541	47.946

Toelichting

Door de veel lager dan geprognosticeerde operationele kasstroom in 2015 is het rekening-courant saldo per 1 januari 2016 € 30 mln lager dan begroot. De kasstroom is beïnvloed door onder andere investeringen in projecten in het kader van het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid en de uitvoering van nationale subsidieregelingen. Daarnaast is het verloop van de transitorische posten nog te betalen/ontvangen en het negatief resultaat 2015 van invloed geweest.

RVO verwacht in 2016 € 8,5 mln te lenen voor reeds begrote investeringen in immateriële vaste activa. Het betreft de systemen Uitvoeringsplatform (UP), elektronische Dienstverlening Uitvoering (EDU), en Harmonisering Beleidsadministratie (HBA).

6. Het Diergezondheidsfonds (DGF)

Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel Diergezondheidsfonds (Eerste supplettoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	Stand ontwerp-begroting 2016 (1)	Mutaties via NvW, ISB, motie en amendementen (2)	Stand vastgestelde begroting 2016 (3=1+2)	Mutaties 1e supplettoire begroting (4)	Stand 1e supplettoire begroting (5=3+4)	Mutatie 2017	Mutatie 2018	Mutatie 2019	Mutatie 2020
01 Bewaking en bestrijding van dierziekten en voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen									
Verplichtingen	30.620		30.620	13.360	43.980				
Uitgaven	30.620		30.620	13.360	43.980				
waarvan juridisch verplicht	63%		63%		63%				
Beginsaldo			0	0	0				
Programma-uitgaven	30.620		30.620	13.360	43.980				
<i>Opdrachten</i>	<i>30.620</i>		<i>30.620</i>	<i>13.360</i>	<i>43.980</i>				
1. Bewaking van dierziekten	17.707		17.707	0	17.707				
2. Bestrijding van dierziekten	12.553		12.553	13.360	25.913				
3. Voorkomen en verminderen van welzijnsproblemen	–		0	0	0				
4. Overig	360		360	0	360				
Ontvangsten	30.620		30.620	13.360	43.980				
Ontvangsten van EZ	10.486		10.486		10.486				
Ontvangsten van EU m.b.t. salmonella bewaking en bestrijding	2.750		2.750		2.750				
Ontvangsten van sector (bewaking)	9.799		9.799		9.799				
Ontvangsten van sector (bestrijding)	7.585		7.585		7.585				
Ontvangsten bestrijding				13.360	13.360				

Toelichting

In 2015 is op de DGF-begroting een positief eindsaldo ontstaan van € 13,36 mln. Dit bedrag wordt in 2016 conform de gebruikelijke systematiek toegevoegd aan het instrument «Bestrijding van dierziekten».